

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno**

**Financování příspěvkových organizací krajů
v sociálních službách**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Jiří Bína**

**Vypracoval:
Věra Petráková**

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Financování příspěvkových organizací krajů v sociálních službách“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 22. 4. 2011

.....
Věra Petráková

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Jiřímu Bínovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Chtěla bych poděkovat svému manželovi, rodině, ředitelce Domova bez zámku Náměšť nad Oslavou paní Bc. Aleně Brožkové a kolegům z práce, za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Věra Petráková

OBSAH

Úvod	3
1. Příspěvkové organizace	
1.1 Charakteristika příspěvkových organizací	6
1.2 Vznik, změna a zánik příspěvkových organizací	9
1.3 Hospodaření příspěvkových organizací	12
1.4 Majetek příspěvkových organizací	17
2. Poskytování sociálních služeb	
2.1 Sociální služby	18
2.2 Dřívější právní úprava sociálních služeb platná do konce roku 2006 a její nedostatky	20
2.3 Zákon o sociálních službách a jeho koncepce	30
3. Financování příspěvkových organizací	
3.1 Financování příspěvkových organizací zřízených kraji v sociálních službách do konce roku 2006	31
3.2 Financování příspěvkových organizací zřízených kraji v sociálních službách po roce 2007	37
3.3 Rozpočet	39
4. Tabulková část	
4.1 Rozpočet příspěvkové organizace roku 2006	42
4.2 Rozpočet příspěvkové organizace roku 2010	45
Závěr	48
Resumé	49
Anotace	50
Seznam použité literatury	52
Seznam příloh	53

Úvod

Územně samosprávné celky, kraje a obce mohou k plnění úkolů v samostatné působnosti zakládat a zřizovat organizační složky jako zařízení bez právní subjektivity, příspěvkové organizace, obchodní společnosti, obecně prospěšné společnosti, školské právnické osoby, veřejné výzkumné instituce a veřejná ústavní zdravotnická zařízení. Kromě toho se územní samosprávné celky mohou spolu s jinými osobami stát účastníky (společníky) na činnostech jiných osob, zejména obchodních společností nebo obecně prospěšných společností, na jejichž činnosti se podílí svým majetkem včetně peněžních prostředků.

Ve své bakalářské práci se budu nadále zabývat pouze příspěvkovými organizacemi zřízenými kraji. Jelikož je tato problematika poměrně rozsáhlá, zaměřila jsem se na jejich financování. Konkrétně na vícezdrojové financování příspěvkových organizací poskytujících sociální služby ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen „zákon o sociálních službách“). Tento zákon sebou přinesl celou řadu podstatných změn, jak ve způsobu poskytování sociálních služeb, tak i řadu změn týkající způsobu a zdrojů financování poskytovaných sociálních služeb. Toto téma je stále velmi aktuální a diskutované, především v souvislosti s reformou veřejných financí, která má přinést celou řadu úsporných opatření i v oblasti sociálních služeb. Objektivní společenské faktory dle profesora Krause jsou charakterizovány především ekonomickými a politickými poměry. Působí na utváření způsobu života i v sociální sféře.

Úvodní část své práce věnuji obecné charakteristice příspěvkových organizací, jako jsou jejich povinnosti, problematika týkající se vzniku, změny a zániku. Poté se budu věnovat majetku, hospodaření příspěvkových organizací, tvorbě a použití fondů. Rozsáhlá část bude soustředěna na oblast sociální péče, její popis, dřívější právní úprava a především koncepční změny, které přinesl zákon o sociálních službách. Jedná se o příspěvek na péči, zcela nová dávka, poskytovaná osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby, jehož prostřednictvím si může ten, kdo potřebuje sociální služby, tyto obstarat a uhradit. Byla přijata nová kategorizace sociálních služeb. Do vztahu mezi poskytovatelem a příjemcem sociálních služeb byl zaveden smluvní princip, o

poskytování sociální služby se uzavírá smlouva. Nově vznikl systém registrace, bez kterého nemůže žádná organizace ani fyzická osoba provozovat sociální služby. Vzhledem k tomu, že sociální služby jsou poskytovány velmi zranitelným lidem, je žádoucí, aby stát tyto osoby chránil. Zákon jako kontrolní instituci zřídil inspekci sociálních služeb.

Hlavní a stěžejní částí mé práce bude tvořit popis samotného vícezdrojového financování. Systém financování sociální péče do konce roku 2006 byl velmi roztržštěný, některé zdroje plynuly obcím a krajům, jiné zdroje plynuly přímo poskytovatelům sociálních služeb a systém se stával stále více neúnosným. Bylo proto nezbytné tuto oblast právně upravit. Přijetím zákona o sociálních službách došlo i k úpravě financování sociálních služeb. Jedním ze záměrů zákona bylo financovat služby sociální péče především ze zdrojů klientů (včetně státních dávek) ve výši, která pokryje běžné provozní náklady poskytovatelů. Financování ze státního rozpočtu mělo být jen doplňkové a mělo zabezpečovat kvalitní rozvoj služeb nebo upravovat specifické rozdíly dané regionem nebo cílovou skupinou. Kladu si otázku, zda byl tento záměr skutečně naplněn. Zda se poskytovatelé sociálních služeb stali na účelové dotaci ze státního rozpočtu nezávislí, nebo zda její výše má sestupnou tendenci? Zákon dále předkládá změny struktury příjmů, hlavním zdrojem jsou již zmiňované příjmy od uživatelů, dále příjmy od zdravotních pojišťoven, příspěvek na provoz od zřizovatele a na pokrytí provozních nákladů je možné žádat o účelovou dotaci ze státního rozpočtu. Proměna této struktury zdrojů příjmů by měla být patrná z praktického srovnání rozpočtů tabulkové části mé bakalářské práce. Jedná se o rozpočet Ústavu sociální péče Jinošov, příspěvkové organizace, která je zřízena krajem Vysočina. Od 1. 1. 2011 poskytuje sociální služby pod novým názvem Domov bez zámku. Pracuji již osmým rokem, na pozici ekonomky, v tomto zařízení, poskytujeme v současné době dvě sociální služby, domov pro osoby se zdravotním postižením a chráněné bydlení. Některé své zkušenosti a konkrétní poznatky, především v oblasti hospodaření a financování příspěvkové organizace, které jsem získala, bych ráda využila a zapracovala do své bakalářské práce.

1. Příspěvkové organizace

1.1. Charakteristika příspěvkových organizací

Příspěvkové organizace jsou součástí neziskové sféry. Jsou právníckými osobami veřejného práva zřízenými k plnění úkolů ve veřejném zájmu. Jejich prostřednictvím Česká republika a územní samosprávné celky, kraje a obce zabezpečují plnění svých povinností vůči společnosti. Nevytvářejí hrubý domácí produkt, ale naopak z něj čerpají formou dotací a příspěvků pro pokrytí svých potřeb.¹

„Příspěvková organizace je povinna:

- a) Plnit určené úkoly nejchopnějším způsobem a dodržovat stanovené finanční vztahy ke státnímu rozpočtu,
- b) vynakládat peněžní prostředky, které má k dispozici, jen na účely, na které jsou určeny, a to na krytí nezbytných potřeb, na krytí opatření nutných k zabezpečení nerušeného chodu příspěvkové organizace,
- c) dodržet, aby úhrady, ke kterým se příspěvková organizace zaváže v účetním období (běžném roce), nepřekračovaly její rozpočet na příslušné účetní období,
- d) učinit v případě, že skutečná výše výnosů a nákladů v průběhu rozpočtového roku neodpovídá jejich rozpočtované výši a je předpoklad, že může být zhoršen rozpočtovaný hospodářský výsledek, taková opatření, která zajistí jeho vyrovnání,
- e) do 10 pracovních dnů po připsání částky na její účet odvést příjmy z prodeje nemovitého majetku České republiky, se kterým je příslušná hospodařit; výjimku tvoří z prodeje nemovitého majetku, který příspěvková organizace získala darem nebo dědictvím.“²

¹ Podhorský, J., Svobodová, J., Účetnictví příspěvkových organizací, 2003, s. 12.

² Podhorský, J., Svobodová, J., Účetnictví příspěvkových organizací, 2003, s. 12.

„Příspěvkové organizace působí především v oblasti:

- zdravotnictví,
- sociální péče,
- vědy a výzkumu,
- školství,
- kultury, obrany a bezpečnosti
- a v dalších oblastech.“³

Finanční vztahy mezi příspěvkovou organizací a jejím zřizovatelem jsou zřizovatelem stanovené. Jedná se o příspěvek na provoz, odvod z provozu, individuální systémové dotace na financování programů a akcí, návratná finanční výpomoc a odvod z odpisů. Příspěvek na provoz se poskytuje v případě, že rozpočtované náklady bez poskytnuté dotace ze státního rozpočtu překračují rozpočtované výnosy. U odvodu z provozu je tomu naopak, zřizovatel jej nařídí tehdy, jestliže rozpočtované výnosy překračují rozpočtované náklady. Pokud je finanční výpomoc poskytnuta, například k úhradě zhoršeného hospodářského výsledku, je nutné jí vrátit do konce rozpočtového roku (účetního období), v němž měl být zhoršený hospodářský výsledek uhrazen. Odvod z odpisů stanovuje zřizovatel, jestliže se nepočítá s dalším rozvojem činností příspěvkové organizace, nebo se uvažuje o jejím zrušení, v poslední řadě, pokud objem odpisů vysoce překračuje potřeby příspěvkové organizace.⁴

Ve své bakalářské práci se zabývám příspěvkovými organizacemi zřízenými krajem, kdy „Kraj je vyšším územním samosprávným celkem.“⁵ Je územním společenstvím občanů, náleží mu právo na samosprávu, kterou vykonává v rozsahu stanoveném zákonem a v souladu s potřebami kraje. Kraj je veřejnoprávní korporací, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Kraj má vlastní majetek, vlastní příjmy vymezené zákonem a hospodaří

³ Podhorský, J., Svobodová, J., Účetnictví příspěvkových organizací, 2003, s. 13.

⁴ Podhorský, J., Svobodová, J., Účetnictví příspěvkových organizací, 2003, s. 14.

⁵ Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

samostatně v souladu se zákonem podle vlastního rozpočtu.“⁶ Vrcholným orgánem je zastupitelstvo kraje.

Jak jsem již v úvodu uvedla kraje k plnění svých úkolů, k hospodářskému využívání svého majetku a k zabezpečení veřejně prospěšných činností zřizují vlastní organizační složky, jako svá zařízení bez právní subjektivity, zřizují příspěvkové organizace jako právnické osoby; které zpravidla ve své činnosti nevytvářejí zisk; zakládají obchodní společnosti – akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným; zakládají obecně prospěšné společnosti podle zákona o obecně prospěšných společnostech; zřizují školské právnické osoby podle školského zákona; zřizují veřejné výzkumné instituce podle zákona o veřejných výzkumných institucích; zřizují veřejná ústavní zdravotnická zařízení podle zákona o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních; společenským podílem se účastní na činnostech jiných osob, opět jen akciových společností, společností s ručením omezeným a obecně prospěšných společností. Na jejich činnosti se podílí svým majetkem včetně peněžních prostředků.⁷

„Ve výše uvedených případech záleží na rozhodnutí kraje nebo obce, jakým způsobem budou zřizované nebo zakládáné společnosti hospodařit a s jakým majetkem.“⁸

Vzhledem k tomu, že se, v roce 2001, přesunula částečně funkce zřizovatele ze státu na kraj, došlo k přechodu státních příspěvkových organizací a organizačních složek státu, na jednotlivé kraje a to včetně veškerých práv a závazků, zejména školy a školská zařízení. Od 1.1.2003 se obce a kraje staly zřizovateli i většiny zařízení sociální péče, ke kterým do té doby plnily funkci zřizovatele Okresní úřady. Zřizovateli zařízení poskytujících sociální služby v rezortním pojetí mohou být v ČR, kraje, obce a Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV). MPSV je v současnosti zřizovatelem specializovaných ústavů s celostátní působností. Obce a kraje mohou zřizovat v rámci své samostatné působnosti sociální služby buď jako vlastní organizační složky bez právní subjektivity, nebo jako příspěvkové organizace, které mají samostatnou právní subjektivitu.

⁶ Růžičková, R., *Neziskové organizace*, 2009, s. 69-70.

⁷ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Růžičková, R., *Neziskové organizace*, 2009, s. 70.

První možnost, forma organizační složky, se využívá spíše v případech, kdy jde o službu nenáročnou na personál, prostory a techniku. Pokud má kraj nebo obec zřizovat službu v těchto ohledech náročnou, je vhodnější forma samostatné příspěvkové organizace.

Kraj Vysočina byl od začátku roku 2003 zřizovatelem příspěvkových organizací v sociálních službách, ale některé z nich byly příliš velké a zabezpečovaly sociální služby na území celého okresu. Proto na základě usnesení Zastupitelstva kraje Vysočina č. 256/04/2003/ZK bylo rozhodnuto o rozdělení Okresního ústavu sociálních služeb Třebíč, příspěvková organizace a schváleno zřízení nástupnických organizací – pěti domovů pro seniory a dvou ústavů sociální péče. Jednou s těchto nástupnických organizací byl i Ústav sociální péče Jinošov, který má, od 1.1.2011, zřizovatelem nově schválený název Domov bez zámku Náměšť nad Oslavou, ve kterém, jak jsem již ve svém úvodu uvedla, již osmým rokem pracuji. Podobný proces proběhl i v jiných okresech kraje Vysočina.

1.2. Vznik, změna a zánik příspěvkových organizací

Zřízení příspěvkové organizace

Pokud se kraj rozhodne zřídit příspěvkovou organizaci, je jeho povinností vydat zřizovací listinu této právnické osoby. Rozhodnutí o zřízení příspěvkové organizace a schválení zřizovací listiny (jakož i jejich změn) je výhradní pravomocí zastupitelstva kraje. Organizace tedy vzniká dnem uvedeným v rozhodnutí.

Povinností zřizovatele, kterými jsou územně samosprávné celky, obce a kraje, je také podání návrhu na zápis organizace do obchodního rejstříku⁹ a zveřejnění informací o zřízení příspěvkové organizace a znění zřizovací listiny v Ústředním věstníku ČR, toto oznámení musí být podáno do 15 dnů ode dne, kdy k uvedené skutečnosti došlo.

⁹ § 1 vyhlášky MV č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, ve znění pozdějších předpisů.⁴ § 7 písm. b) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Náležitosti zřizovací listiny

„Zřizovatel vydá o vzniku příspěvkové organizace zřizovací listinu, která musí obsahovat zejména tyto náležitosti: úplný název zřizovatele, název a sídlo příspěvkové organizace, identifikační číslo, vymezení hlavního účelu, označení statutárního orgánu a způsob, jakým vystupuje jménem organizace, vymezení majetku, okruhy doplňkové činnosti, vymezení doby, na kterou je organizace zřízena.“¹⁰

Součástí zřizovací listiny musí být vymezení majetku, který je ve vlastnictví zřizovatele a který předá příspěvkové organizaci k hospodaření a současně vymezení takových majetkových práv, jež jim umožní, aby se svěřeným majetkem mohly plnit hlavní účel, k němuž byly zřízeny.

Efektivním a ekonomicky účelným využitím, s péčí o jeho ochranu, rozvoj a zvelebení, podmínky pro jeho další investiční výstavbu, dále pravidla pro výrobu a prodej zboží, pokud jsou předmětem činnosti organizace, práva a povinnosti spojená s případným pronajímáním svěřeného majetku jiným subjektům a podobně.

Důležitou součástí zejména pro finanční hospodaření příspěvkové organizace je vymezení okruhů doplňkové činnosti navazujících na hlavní účel příspěvkové organizace, kterou jí zřizovatel povolí k tomu, aby mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti a odbornost svých zaměstnanců, tato činnost nesmí narušovat

plnění hlavních účelů organizace a sleduje se odděleně.¹¹ Tato možnost není využívána všemi příspěvkovými organizacemi, pouze tam, kde je to skutečně účelné.

Zrušení příspěvkové organizace

Zřizovatel v případě potřeby může rozhodnout o sloučení, splynutí nebo úplném zrušení příspěvkové organizace. „K výše uvedeným právním krokům dochází dnem určeným zřizovatelem v rozhodnutí, jímž též určí, v jakém rozsahu přecházejí práva a

¹⁰ Motyčková, Z., Borlová, I., Příspěvkové organizace 2008, 2008, s. 17.

¹¹ Růžičková, R., Neziskové organizace, 2009, s. 38.

povinnosti na nové anebo přejímající organizace, při zrušení pak na samého zřizovatele.“¹²

Zrušení je možné ve dvou případech. Je-li příspěvková organizace zřízena na dobu určitou, pak její existence končí datem uvedeným v rozhodnutí zastupitelstva a o jejím zřízení a ve zřizovací listině.

Je-li příspěvková organizace zřízena na dobu neurčitou a zřizovatel se rozhodne k jejímu zrušení, pak zastupitelstvo kraje tento záměr projedná a rozhodne svým usnesením o termínu ukončení existence příspěvkové organizace.

„V obou uvedených případech je nutné započít kroky vedoucí k ukončení existence právnické osoby několik měsíců před datem, ke kterému příspěvková organizace zanikne. Délka doby, po kterou budou trvat potřebné činnosti, vyplývá například ze lhůt uvedených v zákoníku práce; z doby, po kterou bude trvat inventarizace majetku a závazků; ukončení účetnictví; oznámení o zániku právnické osoby na všechna místa, kde je evidována a podobně.“¹³

Další možností je transformace příspěvkové organizace na neziskový soukromoprávní subjekt, jako například obecně prospěšné právnické osoby, občanská sdružení, církevní právnické osoby, nebo neziskové organizace mající například akciovou formu, zajišťující veřejně prospěšné činnosti.

1.3. Hospodaření příspěvkových organizací

„Příspěvková organizace hospodaří s peněžními prostředky získanými hlavní činností a s peněžními prostředky přijatými z rozpočtu svého zřizovatele. Dále příspěvková organizace hospodaří s prostředky svých fondů, s peněžitými dary fyzických a právnických osob, pokud jejich přijetí schválí zřizovatel, včetně peněžních

¹² Růžičková, R., Neziskové organizace, 2009, s. 38.

¹³ Motyčková, Z., Borlová, I., Příspěvkové organizace 2008, 2008, s. 21.

prostředků poskytnutých z Národního fondu ze zahraničí.“¹⁴ S peněžními prostředky ze státního rozpočtu vypláčenými prostřednictvím příslušného ministerstva formou poskytnutých dotací, nebo z prostředků získaných prostřednictvím grantových programů. Pokud příspěvková organizace vytváří ve své doplňkové činnosti zisk, může jej použít ve prospěch své hlavní činnosti, zřizovatel však může povolit jiné využití tohoto zdroje. Dalším peněžním prostředkem je příspěvek na provoz, který poskytuje zřizovatel v návaznosti na výkony a jiná kritéria podle potřeb příspěvkové organizace.¹⁵

Hospodaření se řídí jejím rozpočtem, který musí být sestaven jako vyrovnaný. Rozpočet může zahrnovat pouze náklady a výnosy související jen s jí poskytovanými službami, které jsou předmětem její hlavní činnosti. Příspěvková organizace je povinna dbát, aby plnila určené úkoly nejehospodárnějším způsobem a dodržela stanovené finanční vztahy ke svému zřizovateli. Úkoly, ke kterým se zaváže v běžném roce, nesmí překračovat její rozpočet na daný rok.

„Zřizovatel může organizaci uložit odvod do svého rozpočtu, a to v těchto případech:

- a) jestliže plánované výnosy překračují její plánované náklady, a to jako závazný ukazatel rozpočtu,
- b) její investiční zdroje jsou větší, než je jejich potřeba užití podle rozhodnutí zřizovatele,
- c) nebo porušila rozpočtovou kázeň – té se organizace dopustí tím, že
 - použije finanční prostředky, které obdrží z rozpočtu svého zřizovatele, v rozporu se stanoveným účelem;
 - převede do svého peněžního fondu více finančních prostředků, než stanoví zákon nebo než rozhodl zřizovatel;
 - použije prostředky svého peněžního fondu na jiný účel, než stanoví zákon nebo jiný právní předpis;
 - použije své provozní prostředky na účel, na který měly být použity prostředky jejího peněžního fondu;

¹⁴ § 28 odst. 1 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ § 28 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

- nebo překročí stanovený nebo přípustný objem prostředků na platy, pokud toto překročení do 31. prosince nekryla ze svého fondu odměn.¹⁶

Zřizovatel uloží organizaci odvod do svého rozpočtu, ve výši neoprávněně použitých prostředků, a to nejpozději do 1 roku ode dne, kdy porušení rozpočtové kázně zjistil, nejdéle však do 3 let ode dne, kdy k porušení došlo.

Příspěvková organizace hospodaří s prostředky svých fondů, které si v průběhu své činnosti vytváří, jsou to:

- a) rezervní fond
- b) investiční fond
- c) fond odměn
- d) fond kulturních a sociálních potřeb.¹⁷

Rezervní fond

Se tvoří ze zlepšeného výsledku hospodaření příspěvkové organizace, na základě schválení jeho výše zřizovatelem po skončení roku. Zlepšený výsledek hospodaření je vytvořen, jestliže skutečné výnosy hospodaření jsou větší než její provozní náklady. Rozdělení zlepšeného výsledku hospodaření do rezervního fondu a fondu odměn schvaluje zřizovatel. Organizace má však možnost, dle jejich vlastních potřeb rozdělení navrhnout. Dalším zdrojem rezervního fondu mohou být peněžní dary. Fond příspěvková organizace používá k dalšímu rozvoji své činnosti, k časovému překlenutí rozdílů mezi výnosy a náklady, případně k úhradě sankcí uložených za porušení rozpočtové kázně, nebo k úhradě své ztráty za předchozí léta. Zřizovatel může dát organizaci souhlas k tomu, aby část svého rezervního fondu použila k posílení svého investičního fondu.¹⁸

¹⁶ § 28, odst. 6, 7, zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ § 29 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ § 30 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Investiční fond

Vytváří příspěvková organizace k financování svých investičních potřeb. Jeho zdrojem jsou odpisy z hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku, prováděné dle zřizovatelem schváleného odpisového plánu, investiční dotace z rozpočtu zřizovatele, investiční příspěvky ze státních fondů, výnosy z prodeje svěřeného dlouhodobého majetku, jestliže to zřizovatel podle svého rozhodnutí připustí, dále dary a příspěvky od jiných subjektů, určené pouze k investičním účelům, výnosy z prodeje majetku ve vlastnictví příspěvkové organizace a případně převody z rezervního fondu, ve výši povolené zřizovatelem.¹⁹

Prostředky fondu jsou používány k financování investičních výdajů, k posílení zdrojů určených na financování údržby a oprav majetku, který příspěvková organizace používá pro svoji činnost, takto použité prostředky se pak převádějí do výnosů organizace. Zřizovatel může nařídit odvod z investičního fondu do svého rozpočtu, například pokud objem odpisů vysoce překračuje reálnou potřebu příspěvkové organizace obnovy dlouhodobého majetku. Odvod může zřizovatel nařídit pouze v běžném roce, a to do výše zdrojů v tomto roce vytvořených.²⁰

Fond odměn

„Je tvořen ze zlepšeného výsledku hospodaření příspěvkové organizace, do výše jeho 80 %, nejvýše však do výše 80 % stanoveného nebo přípustného objemu prostředků na platy. Tvorbu fondu odměn provede příspěvková organizace na základě schválení výše zlepšeného výsledku hospodaření a jeho rozdělení zřizovatelem. Z fondu se hradí odměny zaměstnancům.“²¹ Přednostně se hradí překročení prostředků na platy, jehož výše se zjišťuje podle zvláštního právního předpisu.²²

¹⁹ § 31, odst. 1, zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ § 31, odst. 2, zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ § 32 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

²² Nařízení vlády č. 48/1995 Sb., o usměrňování výše prostředků vynakládaných na platy a odměny za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů.

Fond kulturních a sociálních potřeb

Základním přídělem je 1 % ročního objemu nákladů zúčtovaných na platy a náhrady platů, popřípadě na mzdy a náhrady mzdy a odměny za pracovní pohotovost, na odměny a ostatní plnění za vykonanou práci. V průběhu roku je základní příděl účtován měsíčně na základě skutečně zúčtovaného objemu nákladů na platy. Je tvořen k zabezpečování kulturních, sociálních a dalších potřeb a je určen zaměstnancům v pracovním poměru v příspěvkové organizaci, důchodcům, kteří při prvním odchodu do starobního nebo plného invalidního důchodu pracovali u příspěvkové organizace, popřípadě rodinným příslušníkům zaměstnanců a jiným fyzickým i právnickým osobám.²³ Z fondu lze přispívat například na kulturní, tělovýchovné, sportovní akce, včetně dopravy na tyto akce, rekreace, pobyty v tuzemsku i zahraničí, na stravování, dary při příležitosti životních výročí, nepřetržitě odpracovaných letech v organizaci a další, které stanoví Ministerstvo financí příslušnou vyhláškou. Příspěvková organizace si může určit, na co bude prostředky fondu využívat, o tvorbě a užití fondu tvoří rozpočet, který je schvalován statutárním zástupcem organizace. Finanční prostředky fondu se vedou na zvláštním bankovním účtu.

Naše organizace má vytvořené směrnice týkající se fondového hospodářství. Návrhy tvorby a čerpání jednotlivých fondů jsou součástí materiálů zasílaných zřizovateli ke schválení (viz. tabulková část bakalářské práce).

1.4. Majetek příspěvkových organizací

Kraje předají svým příspěvkovým organizacím majetek k hospodaření a vymezi současně taková majetková práva, jež jim umožní, aby se svěřeným majetkem mohly plnit hlavní účel, k němuž byly zřízeny. Zejména se uvedou práva a povinnosti spojené s jeho plným efektivním a ekonomicky účelným využitím, s péčí o jeho ochranu, rozvoj

²³ § 33 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

a zvelebení, podmínky pro jeho další investiční výstavbu, dále pravidla pro výrobu a prodej zboží, pokud jsou předmětem činnosti organizace, práva a povinnosti spojená s případným pronajímáním svěřeného majetku jiným subjektům a podobně.²⁴ Příspěvkové organizaci může zřizovatel povolit kromě hlavní činnosti také okruhy doplňkové činnosti, které budou navazovat na činnost hlavní. Je v zájmu zřizovatele, aby příspěvková organizace, co nejlépe využívala všechny hospodářské možnosti a odbornost svých zaměstnanců. Doplňková činnost však nesmí narušovat výkon hlavní činnosti a v účetnictví se nastaví pravidla pro její oddělené sledování.

Je pouze na rozhodnutí kraje jakým způsobem budou zřizované organizace nebo zakládané společnosti hospodařit a s jakým majetkem. Jediná úprava, která se stále vyvíjí a která řeší oblast majetku územních samosprávných celků a jejich příspěvkových organizací, a to bohužel ne zcela uspokojivě je uvedena v § 27 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Vymezení majetku ve vlastnictví kraje, který se příspěvkové organizaci svěřuje do správy k jejímu vlastnímu hospodářskému využití musí být obsahem zřizovací listiny. Zřizovací listina dále vymezuje majetková práva, jež organizaci umožní, aby svěřený majetek včetně majetku získaného její vlastní činností, spravovala pro hlavní účel, k němuž byla zřízena.

Je v zájmu zřizovatele i příspěvkové organizace, aby svěřená práva ke spravovanému majetku byla vymezena zřetelně a jasně.

Je-li majetek kraje svěřen příspěvkové organizaci, v žádném případě se tato organizace nestává vlastníkem dotčeného majetku. Zřizovatel již tento majetek nesleduje v žádné své evidenci.

²⁴ § 27 odst. 2, písm. e), f) zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Příspěvkové organizace tedy používají:

a) Svěřený majetek

Se svěřeným majetkem může příspěvková organizace nakládat jen v souladu s majetkovými právy, které jí zřizovatel vymežil ve zřizovací listině. V tomto případě příspěvkové organizace o majetku účtují a odepisují jej v souladu s účetními metodami a jsou povinny sestavovat odpisový plán, na jehož podkladě provádějí odepisování majetku v průběhu jeho používání prostřednictvím účetních odpisů, přičemž se uvedený majetek odepisuje jen do výše jeho ocenění v účetnictví. Zřizovatel majetek, který svěřil příspěvkové organizaci nesleduje v žádné další své evidenci.

b) Majetek získaný na základě výpůjčky či jiného bezúplatného užívání, nájemní nebo podnájemní smlouvy.

S takovýmto majetkem může organizace nakládat dle podmínek uzavřených smluvních vztahů. O majetku organizace neúčtuje a ani jej neodepisuje.

c) Majetek vlastní

Viz níže „Do svého vlastnictví ...“ a majetek získaný koupí z finančních prostředků fondu kulturních a sociálních potřeb.²⁵

Novým ustanovením § 27 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtu, ve znění pozdějších předpisů nabývá příspěvková organizace majetek pro svého zřizovatele, nestanoví-li zákon jinak.²⁶

„Do svého vlastnictví může příspěvková organizace nabýt pouze majetek potřebný k výkonu činnosti, pro kterou byla zřízena, a to:

- a) bezúplatným převodem od svého zřizovatele,
- b) darem s předchozím písemným souhlasem zřizovatele,
- c) děděním, ovšem bez předchozího písemného souhlasu zřizovatele je příspěvková organizace povinna dědictví odmítnout, nebo
- d) jiným způsobem na základě rozhodnutí zřizovatele.“²⁷

²⁵ Vavříčková, L., Financování územní samosprávy, 2007/2008, s. 43-44

²⁶ Růžičková, R., Neziskové organizace, 2009, s. 71.

²⁷ § 27, odst. 5, zákona č.250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

„Pokud se stane majetek, který příspěvková organizace nabyla do svého vlastnictví, pro ni trvale nepotřebným, nabídne ho přednostně bezúplatně svému zřizovateli. Nepřijme-li písemnou nabídku, může příspěvková organizace po jeho předchozím písemném souhlasu majetek převést do vlastnictví jiné osoby za podmínek stanových zřizovatelem.“²⁸

Aby zřizovatel přešel zvýšeným administrativním a schvalovacím procesům, může přímo ve zřizovací listině vydat generální souhlas, například k přijímání darů do určitého limitu, jedná-li se o věci. Když nám zákonodárci připravili takové nejisté právní prostředí, je nejlepší cestou, aby zřizovatel ve zřizovací listině nastavil taková pravidla, která se budou co nejvíce blížit pravidlům optimálním, zejména z pohledu práva.

Příspěvkové organizace, které hospodaří s majetkem územních samosprávných celků o něm účtují a odepisují majetek v souladu s účetními metodami, není-li stanoveno jinak. Odepisování je prováděno prostřednictvím účetních odpisů z ceny, ve které je majetek oceněn v účetnictví. Výše odpisů je stanovena na základě roční odpisové sazby, která vyjadřuje průměrnou míru opotřebení majetku za rok. Majetek se pro účely účetních odpisů zařadí do odpisových skupin.²⁹

V případě naší organizace, byl svěřený majetek jmenovitě vymezen v přílohách zřizovací listiny. Budovy, stavby, další stavby, trvalé porosty a pozemky jsou obsahem přílohy č. 1. Movité věci, práva a jiné majetkové hodnoty jsou uvedeny v příloze č. 2.

Jednotlivé druhy majetku jsou uvedeny v celkových pořizovacích cenách, včetně opravek a zůstatkových cen a položkově pak v inventarizačních dokladech uložených v organizaci.

²⁸ §27, odst. 6, zákona č.250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ příloha č. 1, zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Ve zřizovací listině dále zřizovatel, vymezil práva a povinnosti ke svěřenému majetku, která jsou vymezena v Pravidlech Zastupitelstva kraje Vysočina o vymezení majetkových práv a povinností příspěvkových organizací zřizovaných krajem Vysočina, platných v době realizace těchto majetkových práv a povinností. Odpisování majetku se řídí Pravidly Rady kraje Vysočina pro sestavování a schvalování odpisových plánů pro účetní odpisování dlouhodobého majetku“. V nich je stanoveno například, jakou metodou se odpisování majetku provádí, jak se účetní odpisy zaokrouhlují, jaké jsou závazné roční odpisové sazby, jaké údaje musí obsahovat odpisový plán, informace týkající se technického zhodnocení a další (viz. odpisové plány uvedené v tabulkové části bakalářské práce).

2. Poskytování sociálních služeb

2.1. Sociální služby

Sociální služby se částečně překrývají s širší kategorií veřejných služeb, které jsou poskytované v zájmu veřejnosti. Jsou financovány z veřejných rozpočtů a podrobněji definovány legislativou než jiné veřejné služby. Díky tomu jsou však více závislé na politickém rozhodování státu, krajů a obcí.³⁰

Širší definice uvádí: „Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství.“³¹ Tato definice překračuje vymezení sociálních služeb jako služeb spadajících do oblasti řízené v České republice Ministerstvem práce a sociálních věcí. Například kojenecké ústavy spadají do odvětví zdravotnictví. Výchovné ústavy pro děti a mládež spadají pod odvětví školství mládeže a tělovýchovy. Sociální služby v uvedeném širším vymezení spadají do mnoha rezortů státní správy a týká se jich široká oblast právních norem.³²

2.2. Dřívější právní úprava sociálních služeb platná do konce roku 2006 a její nedostatky

„Dřívější právní úprava sociálních služeb se jevila jako nevyhovující už od začátku devadesátých let. Od té doby volala odborná veřejnost po změně celého systému sociální péče.“³³ Hlavním důvodem, proč sílily hlasy odborné veřejnosti

³⁰ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 9.

³¹ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 9.

³² Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 9-10.

³³ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 35.

a volaly po změně a reformě systému byly celkem čtyři okruhy nejdiskutovanějších problémů.

Prvním z nich byl, v období komunistické strany, v naší zemi, v padesátých letech, převzatý tzv. sovětský model sociálního zabezpečení, a tedy i sociálních služeb, kompetence k poskytování sociálních služeb přešla plně do rukou státu. V prvním zákoně o sociálním zabezpečení (č. 55/1956 Sb.) byla ještě stanovena možnost, aby sociální služby poskytovaly církve a církevní rády. V šedesátých letech však byla i tato možnost zrušena. V padesátých letech byl vytvořen jednotný systém sociálního zabezpečení, v jehož rámci byla upravena rovněž sociální péče spolu se sociálními službami. V průběhu druhé poloviny 20. století bylo postupně přijato několik zákonů o sociálním zabezpečení (č. 55/1956 Sb., č. 101/1961 Sb., č. 121/1975 Sb., č. 100/1988 Sb.). Všechny tyto zákony obsahovaly úpravu sociální péče a byly doprovázeny prováděcím předpisem, který definoval jednotlivé nároky v sociální péči včetně sociálních služeb. Koncepce zůstala stejná až do roku 1989.³⁴

Druhým problémem dosavadního systému sociálních služeb byla škála služeb, které byly upraveny právní normou. Právní úprava sociální péče upravovala pouze tyto typy sociálních služeb: poradenské služby; ústavní sociální péči; pečovatelskou službu; stravování; kulturní a rekreační péči. Škála byla velmi úzká a výrazně orientována na ústavní péči.³⁵

Dalším důležitým problémem byl systém sociálních služeb poskytovaných v rámci sociální péče, který upřednostňoval v období před i po roce 1989 celodenní ústavní péči. Alternativní služby především před rokem 1989 kromě pečovatelské služby v podstatě neexistovaly. Nedostatečná nabídka sociálních služeb nevyhovovala moderním trendům, které se v této oblasti objevily a směřovaly především ke službám komunitního typu a neustále potýkaly s nedostatkem finančních prostředků. Ze strany státu mohly očekávat finanční podporu pouze tehdy, pokud uspěly v tzv. dotačním řízení, avšak pouze na jeden rok a bez jakékoli jistoty, že v dalším roce se v dotačním řízení podaří opět uspět.³⁶

³⁴ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 35-36.

³⁵ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 37.

³⁶ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 37.

Posledním problémem byl systém sociálních služeb, který upřednostňoval i po roce 1989 ústavní péči. Bylo to patrné nejen z výčtu sociálních služeb, ale také ze skutečnosti, že osoby, které se rozhodly zůstat doma a pečovat o příslušníka své rodiny závislého na péči jiného, byly sice finančně podporovány, ale nikoli odpovídajícím způsobem. A tak se velmi často stávalo, že většina rodin řešila potřebu péče o svého člena umístěním do ústavní péče. Jednalo se o dotovanou službu, proto bylo takové řešení pro většinu rodin výhodnější a tyto rodiny ji upřednostnily před možností ponechat osobu, jež péči potřebuje, v jejich domácím prostředí.³⁷

Oblast sociální péče byla do konce roku 2006 upravena zejména následujícími zákony a prováděcími předpisy:

- zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,
- zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení,
- vyhláška MPSV č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení,
- vyhláška MPSV č. 82/1993 Sb., o úhradách za pobyt v zařízeních sociální péče,
- vyhláška MPSV č. 83/1993 Sb., o stravování v zařízeních sociální péče,
- vyhláška MPSV č. 310/1993 Sb., o úhradě za poskytování sociální péče ve zdravotnických zařízeních.

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, upravoval zejména okruh osob, kterým byla poskytována sociální péče, a druhy služeb sociální péče, přičemž službami sociální péče byla podle zákona o sociálním zabezpečení výchovná a poradenská péče, ústavní sociální péče, péče v ostatních zařízeních sociální péče, pečovatelská služba a stravování. Obsah těchto služeb a způsob stanovení úhrady za jejich poskytování byl upraven prováděcími právními předpisy.³⁸

³⁷ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 38.

³⁸ Dombrovská, S., Financování příspěvkových organizací krajů v sociálních službách, 2007, s. 13.

2.3. Zákon o sociálních službách a jeho koncepce

„I když práce na prvních návrzích nového systému sociální pomoci začaly již v roce 1994, teprve v roce 2006 byl přijat zcela nový zákon o sociálních službách, který spolu s dalšími právními předpisy (zákon č. 110/2006 Sb., o životním existenčním minimu a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi) přinesl očekávanou změnu systému sociální péče. Zákon o sociálních službách byl přijat v březnu 2006 a byl vydán ve Sbírce zákonů pod číslem 108/2006 Sb. (dále jen ZSS) s účinností od 1. ledna 2007.“³⁹

Hlavním posláním zákona o sociálních službách je ochrana práv a oprávněných zájmů lidí, kteří jsou v jejich prosazování oslabeni a z důvodu zdravotního postižení, věku či nepříznivé životní situace. Nová podoba zákona reaguje na běžné podmínky života v naší společnosti a garantuje pomoc a podporu potřebným ve formě, která zaručuje zachování lidské důstojnosti, ctí individuální lidské potřeby a současně posiluje schopnost sociálního začleňování každého jednotlivce do společnosti v jeho přirozeném sociálním prostředí. Prostředí sociálních služeb je charakterizováno množstvím vztahů mezi lidmi a institucemi, které mají významný vliv na kvalitu života lidí a kdy tyto vztahy potřebují mít zákonnou oporu.

Hlavním cílem zákona je vytvoření podmínek pro uspokojování přirozených potřeb lidí, a to formou podpory a pomoci při zvládnutí péče o vlastní osobu, v soběstačnosti nezbytné pro plnohodnotný život a v životních situacích, které mohou člověka vyřazovat z běžného života společnosti.

Sociální služby umožňují člověku ohroženému sociálním vyloučením participovat na každodenním životě společnosti, čímž se míní přístup ke vzdělání, zaměstnání a kulturnímu a společenskému životu.

³⁹ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 39.

Aby mohly být naplněny uvedené principy, nabízí zákon několik nástrojů. Každému člověku garantuje bezplatné sociální poradenství; spoluúčast na procesech rozhodování o rozsahu, druzích a dostupnosti sociálních služeb v jejich obci či kraji; současně garantuje, že poskytované služby budou pro uživatele bezpečné, profesionální a přizpůsobené jejich potřebám; a v poslední řadě nabízí lidem, kteří jsou závislí na pomoci jiného člověka ve zvládnutí péče o sebe a v soběstačnosti, že jim bude státem poskytována sociální dávka tzv. „příspěvek na péči“.⁴⁰

Příspěvek na péči je zcela nová státní dávka, která je poskytována fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci, které jsou závislé na pomoci jiné fyzické osoby. Je jednou z nejvýznamnějších změn, kterou přináší nový zákon o sociálních službách. Představuje zcela nový nástroj financování sociálních služeb. Účelem této dávky je umožnit osobě, aby si podle vlastního uvážení zajistila potřebnou pomoc, a to buď v rámci rodiny, nebo prostřednictvím poskytovatele sociálních služeb, formou poskytnutí některé ze sociálních služeb, popřípadě prostřednictvím jiné fyzické nebo právnické osoby stanovené zákonem, anebo kombinací těchto forem. Výše příspěvku se stanovuje podle věku žadatele, do osmnácti let a nad osmnáct let a míry jeho závislosti na pomoci jiné osoby, která může být stanovena ve čtyřech stupních – lehká, středně těžká, těžká a úplná závislost. Posuzování míry závislosti provádí sociální pracovníci příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Při sociálním šetření se hodnotí schopnost osoby zvládat úkony péče o vlastní osobu (příprava stravy, porcování stravy, mytí těla, koupání nebo sprchování, stání, schopnost vydržet stát, péče o ústa a další) a úkony soběstačnosti (komunikace, orientace v čase, nakládání s penězi, vaření, péče o prádlo a další) celkem tedy 36 úkonů jednotlivě vyjmenovány v zákoně o sociálních službách.⁴¹ Celé řízení, které je prováděno na základě podané žádosti, se skládá ze dvou částí – uvedeného sociálního šetření a posouzení zdravotního stavu žadatele. Rozhodnutí o přiznání příspěvku a jeho výši vydá obecní úřad s rozšířenou působností, prostřednictvím, kterého je rovněž vyplácen. Vyplácen je v české měně a forma výplaty může být bezhotovostně na účet, který příjemce určí, nebo v hotovosti. V případech, kdy žadatel (příjemce) o příspěvek

⁴⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí, Průvodce zákonem o sociálních službách, 2006, s. 2-3.

⁴¹ § 9 zákona č. 108/2006 Sb, o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

na péči nemá z nějakého závažného důvodu možnost přijmout příspěvek anebo nevyužívá příspěvek k zajištění potřebné pomoci může obecní úřad z rozšířenou působností ustanovit zvláštního příjemce příspěvku. S tímto řešením musí ovšem příjemce nebo oprávněná osoba souhlasit. Souhlas se nevyžaduje pouze v případě, pokud to nedovoluje zdravotní stav příjemce. Příjemcem může být fyzická osoba, která s takovým řešením souhlasí, a jejíž zájmy nejsou ve střetu se zájmy oprávněné osoby a přijímá povinností s tímto spjaté.

Koncepce příspěvku na péči přispívá k tomu, že osoby, které skutečně potřebují péči, zůstanou ve svém domácím prostředí a ústavních služeb využijí pouze v krajních případech. Příspěvek totiž činí z osoby potřebné péče „zákazníka“, který si služby jemu poskytované „kupuje“, a to jak ve vztahu k poskytovateli sociálních služeb, tak například ve vztahu ke svým rodinným příslušníkům, kteří o něj doma pečují.⁴²

Příspěvek na péči je hrazen ze státního rozpočtu, jedná se o výdaj na tzv. ostatní sociální dávky,⁴³ který je při splnění zákonem stanovených podmínek nárokovým výdajem ze státního rozpočtu. Nahradil dvě dávky vyplácené podle dřívější právní úpravy, a to zvýšení důchodu pro bezmocnost a příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu. V praxi se jedná o dávku ze státního rozpočtu, která je jednotlivým příjemcům distribuována prostřednictvím obcí s rozšířenou působností, a to z kapitoly 313 – MPSV, kde je vytvořen specifický dílčí ukazatel s názvem „Příspěvek na péči“. Z hlediska příjmů obce se jedná o dotaci ze státního rozpočtu, která podléhá finančnímu vypořádání za příslušný rok.⁴⁴

Smlouva o poskytování sociálních služeb

Zákon o sociálních službách nově vnáší do této oblasti smluvní princip. Jedná se o významný krok směřující k uplatnění svobodné vůle lidí, kterým jsou služby poskytovány. Tak, aby o lidech a jejich potřebách nebylo „někým jiným rozhodováno“,

⁴² § 7 písm. b) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

⁴³ § 7 písm. g) zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁴ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 42.

ale lidé sami se stali účastníky sjednání podmínek poskytování služby. Dříve zájemce žádal o službu a ta mu byla příslušným orgánem v rámci správního řízení „přidělena“. Začátek roku 2007 je zlomovým obdobím, každý zájemce o sociální službu si sjedná obsah s poskytovatelem samostatně v rámci speciálního druhu smluvního vztahu, kterým se stává smlouva o poskytování sociální služby. Od roku 1988 až do konce roku 2006 byly sociální služby poskytovány převážně na základě rozhodnutí příslušného veřejnoprávního orgánu. Jednalo se o právní institut, který je charakterizován nerovnoprávným postavením obou subjektů.

Zájemce vystupoval v roli žadatele – a příslušný orgán veřejné správy (krajský úřad, obecní úřad) svým rozhodnutím tomuto zájemci službu „potvrdil“. Současné pojetí smlouvy o poskytování sociálních služeb jako právního i faktického základu vztahů mezi uživatelem a poskytovatelem vytváří lepší předpoklady pro aktivní podíl uživatele na definování jeho potřeb a jim odpovídajících službách. Pro smlouvu platí základní zásada a tou je rovnoprávné postavení obou stran smluvního vztahu.

Smlouva je uzavírána podle příslušných ustanovení občanského zákoníku, musí mít písemnou formu a obsahuje zákonem stanovené náležitosti⁴⁵, mezi které patří označení smluvních stran, druh služby, výši úhrady⁴⁶ a způsob jejího placení, rozsah poskytování sociální služby, místo a čas poskytování sociálních služeb, ujednání o dodržování vnitřních pravidel, výpovědní důvody, výpovědní lhůty a dobu platnosti smlouvy.

Poskytovatel může v případech, které jsou zákonem vyjmenovány, uzavření smlouvy se žadatelem odmítnout.⁴⁷

Nová kategorizace sociálních služeb

Nový zákon přináší rovněž další důležitou změnu, kterou je nová kategorizace sociálních služeb, do určité míry převzatá z německé právní úpravy. Sociální služby se

⁴⁵ odst. 2 § 91 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ §§ 73-77 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁷ odst. 3 § 91 č. zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

podle nové právní úpravy dělí na – sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Rovněž došlo k dělení forem, v jakých se tyto služby mohou poskytovat, jsou to služby – pobytové, ambulantní a terénní. Zákon ve svých ustanoveních dále definuje jednotlivé formy služeb⁴⁸ a jednotlivé druhy sociálních služeb^{49, 50}.

Organizace, kterou jsem již zmiňovala, dnes Domov bez zámku, poskytuje podle současné právní úpravy dva druhy sociálních služeb, jejichž forma je pobytová. Jedná se o službu – chráněné bydlení a domov pro osoby se zdravotním postižením. Naše zařízení má kapacitu sedmdesát klientů a cílovou skupinu tvoří dospělé osoby s mentálním a kombinovaným postižením.

Mentální retardace je vývojová porucha integrace psychických funkcí postihující jedince ve všech složkách jeho osobnosti – duševní, tělesné i sociální. Nejvýraznějším rysem je trvale porušená poznávací schopnost, která se projevuje nejnápadněji především procesu učení. Možnosti výchovy a vzdělávání jsou omezeny v závislosti na stupni postižení. Mentální retardace je stav charakterizovaný celkovým snížením intelektových schopností, k němuž dochází v průběhu vývoje jedince. Nejčastějšími projevy jsou opožděný vývoj řeči, myšlení, schopnosti sociální adaptace apod. Jde o stav trvalý, který je buď vrozený nebo časně získaný. Může vzniknout v období prenatalním (před narozením dítěte), perinatálním (v období porodu a bezprostředně po něm), postnatálním (po porodu do 2 let věku dítěte). Mentální retardaci dělíme na lehkou, středně těžkou, těžkou a hlubokou. K ní pak mohou být přidruženy další duševní nebo fyzické vady.⁵¹

V chráněném bydlení poskytujeme celodenní pobytovou službu dospělým osobám s lehkým a středním mentálním, případně kombinovaným postižením, jejichž situace vyžaduje podporu jiné fyzické osoby zejména v oblasti osobní péče a péče o domácnost. Podpora je osobám poskytována dle jejich individuálních potřeb, tak aby mohly v maximální míře vést běžný způsob života. Má formu skupinového bydlení, po

⁴⁸ § 33 zákona č. 108/2008 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ § 34 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 43.

⁵¹ Přinosilová, D., Štěpánková, L. a kol. Kapitoly ze speciální pedagogiky, 2009, s. 155.

šesti až jedenácti osobách, a to v pronajatých prostorách rodinných domků nebo ubytoven, které jsou součástí běžné bytové zástavby. Těmto osobám je poskytováno celodenní ubytování, podpora při zajištění stravy, podpora při zajištění chodu domácnosti, aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování jejich práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Cílem této služby je větší samostatnost, nezávislost na druhých osobách a postupné začleňování do majoritní společnosti.

Domov pro osoby se zdravotním postižením je rovněž celodenní pobytová služba určena dospělým osobám s mentálním (zejména středně těžké, těžké a hlubinné mentální postižení), případně kombinovaným postižením. Těmto osobám je poskytováno celodenní ubytování, strava, sociálně-terapeutické činnosti, sociálně-právní pomoc, ošetrovatelská péče, zajišťovaná vlastním zdravotnickým personálem a další činnosti, které jsou obdobné jako u předchozí služby. Cílem námi poskytované služby je v maximální možné míře zachovat schopnosti, dovednosti a zvyklosti našich uživatelů, snažit se, aby aktivně trávili svůj volný čas a aby se prostřednictvím naší péče a podpory podíleli na vytváření vlastního domova a mohli tak prožít hodnotný život.

Ošetrovatelskou a rehabilitační péči zajišťujeme prostřednictvím zdravotnických pracovníků, kteří mají odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštního právního předpisu.⁵² Rozsah péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění je stanovena zvláštním právním předpisem.⁵³

S příslušnou pojišťovnou je uzavřena „Zvláštní smlouva“, o ošetrovatelské a rehabilitační péči v zařízeních sociálních služeb. Na jejím základě předkládáme k uhrazení jedenkrát měsíčně pojišťovně faktury za učiněné zdravotní výkony.

⁵² zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ § 22 písm. d) zákona č. 48/1997, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška č. 134/1998, kterou se vydává seznam zdravotnických výkonů s bodovými hodnotami, ve znění pozdějších předpisů.

Aby bylo možné poskytovat obě sociální služby bylo nutné získat oprávnění k poskytování sociálních služeb. „Rozhodnutím“ krajského úřadu kraje Vysočina, odboru sociálních věcí, který je příslušný k rozhodování podle § 78 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších, v řízení provedeném na základě zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů a vzhledem k tomu, že jsme doložili všechny potřebné údaje a doklady⁵⁴ k provedení registrace, orgán rozhodl o jejím udělení.

Registrace poskytovatelů sociálních služeb

Významnou novinkou v oblasti sociálních služeb, kterou přináší zákon o sociálních službách, je povinná registrace poskytovatelů. Od 1. ledna 2007 musí každý poskytovatel sociálních služeb, ještě před začátkem poskytování sociální služby získat u místně příslušného krajského úřadu oprávnění k poskytování sociální služby. Toto oprávnění se získává rozhodnutím o registraci, pokud zákon nestanoví jinak. Pouze v případě, že zřizovatelem je přímo Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) rozhoduje o registraci toto ministerstvo. Krajský úřad vede registr v listinné podobě a na MPSV je umístěna jeho elektronická verze, která umožňuje dálkový přístup z jednotlivých registračních míst. Registrace je vyžadována u fyzických, právnických osob a rovněž u organizačních složek státu nebo územně samosprávného celku, jehož jménem bude sociální službu poskytovat jeho organizační složka.

Zavedení registru poskytovatelů sociálních služeb je základním předpokladem k získání přehledu o rozsahu a charakteru sítě sociálních služeb. Pro poskytovatele je zařazení do registru podmínkou k poskytování sociálních služeb a jedním z předpokladů pro čerpání finančních prostředků z veřejných rozpočtů. Údaje z registru poskytovatelů současně umožní vytvoření veřejného informačního systému, který bude sloužit k lepší orientaci v systému sociálních služeb.⁵⁵

⁵⁴ § 79 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵ §§ 85-87 zákona č. 108/2006., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

Střednědobé plánování sociálních služeb

Důležitým předpokladem pro úspěšné zabezpečení sociálních služeb na území jednotlivých regionů je institut střednědobého plánování sociálních služeb. Toto plánování probíhá na úrovni obcí (obce ze zákona mohou tento plán zpracovávat), krajů a MPSV. Výsledek procesu by měl přispět k zefektivnění sítě sociálních služeb, zavedení pružnějšího mechanismu pro reakci mezi poptávkou a nabídkou. Vymezení potřebných a na základě inspekci sociálních služeb i kvalitních sociálních služeb by mělo rovněž umožnit efektivnější využití dostupných dotačních prostředků. Jediným problémem, u střednědobého plánování, je existence jediného ustanovení, které nějakým způsobem naznačuje odpovědnost státní správy za vytvoření sítě služeb a její dostupnost.⁵⁶ V ČR není totiž přímo stanoveno jaký typ či druh sociální služby v daném území musí být pro občany zajištěn. Plánování sociálních služeb a zejména otázka nároku na službu tak vyvstává do popředí především ve vztahu k jejich financování.

Inspekce sociálních služeb

Vzhledem k tomu, že sociální služby jsou poskytovány velmi zranitelným lidem, je žádoucí, aby stát tyto osoby chránil. Touto ochranou je v první řadě vydání povolení k poskytování sociální služby tzv. registrace, která již byla zmíněna výše a která sebou přináší povinnost splnit zákonné podmínky kladené na poskytovatele a v druhé řadě pravidelná kontrola těchto poskytovatelů.⁵⁷

Zákon jako kontrolní instituci zřídil inspekci sociálních služeb (dále jen inspekce). Provádí jí krajský úřad podle místa poskytování sociálních služeb. Ovšem u poskytovatele, které zřizuje v samostatné působnosti, vykonává inspekci MPSV. Důvodem je zabránit možnému střetu zájmů.

Inspekce kontroluje plnění povinností poskytovatele uvedené v par. 88 a 89 zákona č. 108/2006 o sociálních službách stanovené na kvalitu poskytovaných sociálních služeb. Vlastní postupy při provádění inspekce se řídí, pokud není v zákoně

⁵⁶ § 95 zákona č. 108/2006, o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 47.

uvedeno jinak, zákonem o státní kontrole. Kvalitu poskytovaných sociálních služeb hodnot podle kritérií uvedených ve vyhlášce č. 505/2006 Sb.

Inspekční tým se skládá vždy minimálně ze tří členů, kdy alespoň jeden člen týmu je zaměstnancem vysílajícího kraje či ministerstva, podle toho, který orgán inspekci provádí. Dalším členem týmu může být specializovaný odborník. Vždy by alespoň jeden ze členů měl být odborníkem na kvalitu sociálních služeb – absolventem specializovaného vzdělávání. Inspekce se provádí vždy v místě poskytování sociálních služeb. O výsledku inspekce se pořizuje inspekční zpráva.⁵⁸

V současnosti jsou obecně přijímaným nástrojem zajištění odpovídajícího stupně kvality – standardy kvality. Jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím se hodnotí úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a osobami, kterým jsou sociální služby poskytovány. Plnění standardů kvality se hodnotí systémem bodů. Obsah jednotlivých standardů kvality a bodové hodnocení stanoví prováděcí právní předpis.⁵⁹

⁵⁸ Hanuš, P., Kolářová, I., Sociální služby v novém, 2007, s. 28.

⁵⁹ příloha č. 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

3. Financování příspěvkových organizací

3.1. Financování příspěvkových organizací zřízených kraji v sociálních službách do konce roku 2006

System financování sociální péče do konce roku 2006 byl velmi roztržštěný, některé zdroje plynuly obcím a krajům, jiné zdroje plynuly přímo poskytovatelům sociálních služeb. Docházelo tedy k nerovnému postavení mezi poskytovateli sociálních služeb. Zejména v nestátním sektoru existovala značná nejistota. Potýkaly se s neustálým nedostatkem finančních prostředků. Ze strany státu mohly očekávat finanční podporu pouze tehdy, pokud uspěly v tzv. dotačním řízení, díky němuž bylo možné získat státní dotace na činnost, avšak pouze na jeden rok a bez jakékoli jistoty, že v dalším roce se jim podaří uspět. Tyto organizace v devadesátých letech začaly spontánně vznikat a dokázaly mnohem pružněji reagovat na nové trendy ve vývoji sociálních služeb. Přesto sociální služby byly stále primárně poskytovány obcemi a státem – ministerstvem práce a sociálních věcí nebo okresními úřady. Tento trend ovlivňovaly zejména prakticky stabilní dotace na lůžko v ústavních zařízeních, výrazné zvyšování úhrad za pobyt a stravování v ústavech sociální péče. Bylo proto nezbytné provést změny, které umožní vytvořit nový systém financování sociálních služeb. System, který zajistí rovné postavení všem poskytovatelům sociálních služeb a bude schopen reagovat na potřeby uživatelů.⁶⁰

Obrázek č. 1

Vývoj nákladů na sociální služby v letech 1992 – 2005 (v mil. Kč)

Rok	Výdaje na sociální služby celkem	Z toho dotace pro nestátní neziskové organizace
1992	4384	245
1995	8738	240
2000	11016	664
2005	14085	607

61

⁶⁰ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 38

⁶¹ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 66

Do konce roku 2006 byla ze státního rozpočtu na úhradu provozních nákladů sociálních služeb poskytována dotace ve výši přibližně 8 mld. Kč ročně. V případě obcí se jednalo o dotaci na lůžko, u krajů o dotaci na výkon zřizovatelských funkcí, u nestátních neziskových organizací poskytujících sociální služby dotace prostřednictvím tzv. dotačního řízení a výdaje na provoz ústavů sociální péče zřizovaných ministerstvem. V případě kraje Vysočina byly zastupitelstvem schváleny „Zásady kraje Vysočina pro rozdělování dotace vyplacené kraji Vysočina MPSV pro příslušný rok na podporu nestátních neziskových organizací poskytujících sociální služby seniorům a osobám se zdravotním postižením“, podle nichž byla účelová dotace rozdělena a vyplácena neziskovým organizacím poskytující sociální služby na území kraje. Finanční prostředky vynakládané na příspěvek na péči o blízkou nebo jinou osobu a zvýšení důchodu pro bezmocnost bylo takto vynakládáno v systému sociálních služeb více než 11 mld. Kč ročně.“⁶²

3.2 Financování příspěvkových organizací zřízených kraji v sociálních službách po roce 2007

Systém financování byl pro jednotlivé poskytovatele sociálních služeb značně rozdílný a stával se stále více neúnosným. Proto bylo nezbytné přijetí dlouho připravovaného a očekávaného zákona, který 1.1.2007 vstoupil v účinnost, tím byl zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jehož hlavním záměrem bylo zrovnoprávnit všechny poskytovatele sociálních služeb, ať už se jedná o neziskovou nebo příspěvkovou organizaci. Jedním z cílů zákona bylo nastavení stejných pravidel k financování sociálních služeb pro všechny poskytovatele služeb a nastavení systému financování sociálních služeb tak, aby uživatelé služeb byli schopni poskytnuté služby plně uhradit.

Jak jsem již zmínila, příspěvkové organizace hospodaří s peněžními prostředky z vlastní činnosti – v oborech hlavních i doplňkových aktivit, dále využívají také prostředky svých fondů, dary přijaté od fyzických i právnických osob jak z tuzemska

⁶² Dombrovská, S., Financování příspěvkových organizací krajů v sociálních službách, 2007, s. 13.

tak i ze zahraničí. Lze také využít prostředků z Národního fondu. Nezanedbatelnými jsou dotace na úhradu provozních výdajů z rozpočtu Evropské unie včetně stanoveného podílu státního rozpočtu na financování těchto výdajů a další dotace podle mezinárodních smluv, kdy jsou poskytovány peněžní prostředky z finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru, z finančního mechanismu Norska a Programu švýcarsko-české spolupráce. Výhodou jmenovaných zahraničních zdrojů je skutečnost, že po přechodu do rezervního fondu jsou použitelné při dodržení podmínek i v dalších letech. Pokud příspěvková organizace vykonává doplňkovou činnost může výnos z této činnosti, pokud zřizovatel nezvolí jiný postup, použít přednostně na pokrytí výdajů z hlavní činnosti. Zřizovatel může na základě vlastního rozhodnutí odčerpat peněžní prostředky z doplňkové činnosti, avšak do rozpočtu by měl v průběhu roku zasáhnout jen ze závažných a objektivních příčin.⁶³

Jednou z nejvýznamnějších změn, kterou přináší nový zákon o sociálních službách, je koncipování nové sociální dávky – příspěvku na péči. Ten představuje zcela nový nástroj financování sociálních služeb a měl výrazně přispět k potřebným, žádoucím a očekávaným změnám v této oblasti. Použití příspěvku na péči umožní uživateli hradit část nákladů poskytované služby a posiluje jeho finanční soběstačnost. Při přijetí zákona bylo předpokládáno, že příspěvek bude vyplácen přibližně 175 tisícům osob a celkové náklady na jeho výplatu budou činit zhruba 8 miliard korun.⁶⁴

Dalším zdrojem příjmů je úhrada za ubytování a stravu, jejíž výše vychází z uzavřené smlouvy, kterou poskytovatel sociální služby uzavře s klientem. Sociální služby jsou podle nového zákona poskytovány buď zcela bez úhrady nákladů, mezi tyto služby patří – sociální poradenství, raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, krizová pomoc, služby následné péče. Nebo za částečnou či plnou úhradu nákladů, k těmto službám patří především pobytové služby – týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a další. Maximální výše úhrady stanovuje vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

⁶³ Růžičková, R., *Neziskové organizace*, 2009, s. 38 – 39.

⁶⁴ Matoušek, O., *Sociální služby*, 2007, s. 72.

Finančním příjmem příspěvkových organizací v sociálních službách jsou nově také úhrady od zdravotních pojišťoven za zdravotní péči, která je zajišťována prostřednictvím vlastních zdravotnických pracovníků, kteří mají odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštního právního předpisu. Rozsah péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění je stanovena zvláštním právním předpisem. S příslušnou pojišťovnou je uzavřena „Zvláštní smlouva“ o ošetrovatelské a rehabilitační péči v zařízeních sociálních služeb, na základě, které jsou pak předkládány a zdravotní pojišťovnou hrazeny faktury za učiněné zdravotní výkony daného měsíce.

Zřizovatel své příspěvkové organizaci poskytuje příspěvek na provoz, a to zpravidla v návaznosti na výkony nebo jiná stanovená kritéria jejich potřeb.

Pokud finanční prostředky na krytí provozu plně nepostačují, mají příspěvkové organizace stejně jako ostatní poskytovatelé sociálních služeb dle zákona o sociálních službách možnost požádat Ministerstvo práce a sociálních věcí o poskytnutí dotace na pokrytí běžných provozních nákladů. Na dotaci není právní nárok, je poskytována na základě § 14 zákona č. 218/2000 o rozpočtových pravidlech ve znění pozdějších předpisů.

V oblasti podpory poskytování sociálních služeb vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR dva dotační programy. Program podpory A a program podpory B. „Celkový objem finančních prostředků určených na podporu poskytování sociálních služeb je dán objemem prostředků, který je na tyto účely v daném roce vyčleněn ve státním rozpočtu v kapitole 313 – Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV).“⁶⁵ Pravidla a podmínky pro poskytování dotací, postup pro podání žádosti, postup pro posouzení žádosti a stanovení výše dotace, pravidla a podmínky pro čerpání, kontrolu a finanční vypořádání upravuje Metodika Ministerstva práce a sociálních věcí ČR pro poskytování dotací ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb (dále jen „metodika“).

⁶⁵ Matoušek, O., Sociální služby, 2007, s. 76 – 77.

Dotace ze státního rozpočtu (kapitoly MPSV) jsou poskytovány k financování běžných výdajů, které souvisejí s poskytováním sociálních služeb v souladu se zpracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb kraje. Dotace se poskytuje na financování základních druhů a forem sociálních služeb pro příslušný druh sociální služby, jejichž výčet a charakteristiky jsou uvedeny v části třetí, hlavě I, díle 2 až 4 zákona o sociálních službách. Může o ni požádat a dotaci lze poskytnout pouze poskytovateli sociální služby, který má oprávnění k poskytování sociálních služeb (registrace). Pokud žadatel toto oprávnění nemá nelze žádost podat a nelze tedy dotaci ani poskytnout. Další podmínkou poskytnutí dotace je sídlo žadatele a jeho místo v poskytování služeb na území České republiky.⁶⁶

Dotace ze státního rozpočtu na příslušný kalendářní rok je poskytována na základě žádosti, kterou žadatel podává. V posledních dvou letech – v roce 2010 a 2011, prostřednictvím internetové aplikace „Okslužby – poskytovatel. Jako přílohu jsem zařadila úvodní a zároveň souhrnný list žádosti poskytovatele Ústavu sociální péče Jinošov o dotaci na rok 2010.

Žádost, obdobným způsobem, v rámci programu podpory A zpracovává a podává příslušný krajský úřad, na jehož území je sociální služba, jedná se o tzv. „souhrnnou žádost“. Pokud jsou dotace podány jiným způsobem nejsou zařazeny do dotačního řízení. Aby žádosti byly zařazeny musí být podány způsobem uvedeným v metodice MPSV, vydané na příslušný kalendářní rok.

Program podpory A je určen k podpoře sociálních služeb, které mají místní či regionální charakter, poskytovaných uživatelům služeb v souladu s místními či regionálními potřebami.

Program podpory B je určen k podpoře sociálních služeb, které mají celostátní a nadregionální charakter. „V rámci tohoto programu je podporováno výhradně poskytování takových sociálních služeb, které jsou prováděny v národním měřítku a které jsou zaměřeny na cílovou skupinu uživatelů služby, u nichž riziko sociálního

⁶⁶ Metodika MPSV ČR pro poskytování dotací ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb v oblasti podpory poskytování sociálních služeb, s. 1, 3 – 4.

vyčlenění nemá jen regionální charakter, ale dopadá na celou společnost. Tyto sociální služby musí splňovat povinně podmínku místa realizace sociální služby, tj.:

- poskytování sociální služby musí přesáhnout území minimálně tří sousedících krajů
- poskytování sociální služby bude probíhat na celém území ČR.

MPSV ČR si vyhrazuje právo změnit program podpory v případě chybného zařazení sociální služby do jednotlivých programů podpory.⁶⁷

„Posouzení žádostí provádí a návrh výše dotace stanoví:

- v případě programu podpory A – zaměstnanci příslušného krajského úřadu, který je příjemcem a zpracovatelem jednotlivých žádostí v rámci programu podpory A;
- v případě programu podpory B – zaměstnanci odboru sociálních služeb a sociálního začleňování MPSV, který je příjemcem a zpracovatelem jednotlivých žádostí v rámci programu podpory B.“⁶⁸

Posouzení je prováděno samostatně v případě každé jednotlivé sociální služby, obecná východiska pro poskytnutí dotace jsou uvedeny v příslušné metodice MPSV. Po schválení státního rozpočtu pro daný rok a vyčlenění objemu účelových finančních prostředků, vydá MPSV, za předpokladu kladného posouzení a schválení žádosti „Rozhodnutí“. V rozhodnutí jsou uvedeny povinnosti příjemce dotace, jako je například, že dotace podléhá finančnímu vypořádání, je nutné ji vést v účetnictví odděleně a řada dalších povinností, které musí organizace dodržet. Pokud by byly při následné kontrole zjištěny případné nedostatky, musela by organizace dotaci vrátit.

Pokud by přesto nastala situace, že ani poskytnutá dotace nepostačí k pokrytí provozních nákladů organizace, je nutné vše oznámit zřizovateli, a je pouze na jeho zvážení jak bude daná situace řešena, zda rozhodné o zvýšení příspěvku na provoz nebo zda nařídí úsporná opatření, k zamezení ztráty.

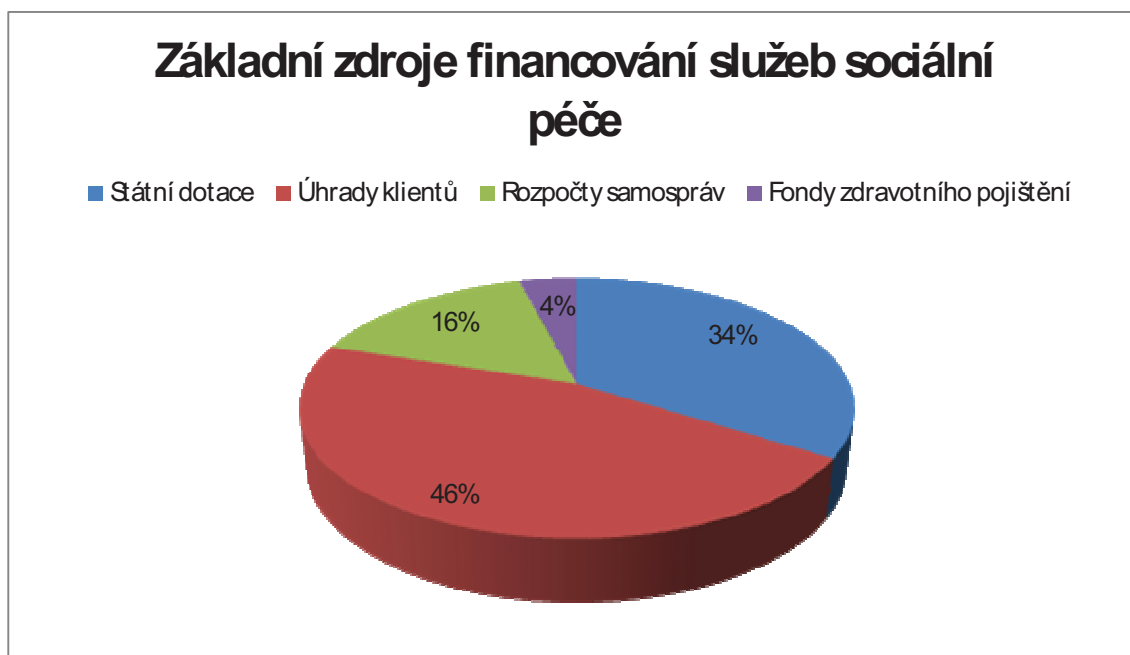
⁶⁷ Metodika MPSV pro poskytování dotací, ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb v oblasti podpory poskytování sociálních služeb, s. 2.

⁶⁸ Metodika MPSV pro poskytování dotací, ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb v oblasti podpory poskytování sociálních služeb, s. 8.

Pro přehlednost, zrekapituluji zdroje příjmů příspěvkových organizací zřízených kraji v sociálních službách po přijetí nového zákona č. 108/2006 o sociálních službách (od roku 2007), jsou jimi příjmy z vlastní činnosti, mezi které patří úhrady od uživatelů, úhrady od zdravotních pojišťoven, dále zapojení peněžních fondů (fond odměn, rezervní fond, investiční fond), poskytnuté dary, výnosy z doplňkové činnosti, pokud je zřizovatelem povolena a pokud tak zřizovatel rozhodne, příspěvek na provoz od zřizovatele. Důležitým zdrojem je poskytnutá účelová dotace Ministerstvem práce a sociálních služeb na pokrytí provozních nákladů. Dalšími zdroji mohou být dotace poskytnuté v rámci jiných programů nebo fondů.

Obrázek č. 2

Pro větší přehlednost uvádím graf vytvořený z dostupných informací roku 2009, kde je patrné, že majoritním zdrojem financování služeb sociální péče jsou úhrady klientů. Ovšem na druhé straně je ukázkou, že podíl finančních prostředků poskytnutých prostřednictvím účelové dotace ze státního rozpočtu je stále nezanedbatelný a jeden z cílů zákona o sociálních službách, kterým bylo pokrytí běžných provozních nákladů především ze zdrojů klientů, po třech letech jeho platnosti, stále naplněn nebyl.

3.3. Rozpočet příspěvkových organizací

Tuto část své bakalářské práce chci věnovat rozpočtování příspěvkové organizace. V současné době žádný právní předpis přesně nestanoví, v jaké struktuře má být příspěvkovou organizací předložen návrh jejího rozpočtu. Neexistují jednotná pravidla pro rozpočtování provozních nákladů, je pouze v pravomoci zřizovatele určit jaká bude struktura rozpočtu. Příspěvkové organizace sestavují rozpočet pro hlavní a zřizovatelem schválenou doplňkovou činnost na následující období. Rozpočet může zahrnovat pouze výnosy a náklady, které souvisí s jí poskytovanými službami, které jsou předmětem její hlavní (případně doplňkové) činnosti.

Pro rozpočtové hospodaření naší organizace máme vytvořenu vnitropodnikovou směrnici, která upravuje tuto problematiku a případy, které ponechává právní úprava na volbě účetní jednotce. Hospodaření organizace se řídí dotačním řízením, ročním finančním plánem nákladů a výnosů, plánem tvorby a čerpání peněžních fondů, schváleným odpisovým plánem a stanoveným způsobem usměrňování prostředků na platy. Zřizovatel stanoví termíny pro vypracování a přípravu rozpočtu. Zpracované podklady předkládá statutární zástupce příslušnému odvětvovému odboru zřizovatele, v případě naší organizace odboru sociálních věcí. Po projednání je předán ke schválení zastupitelstvu kraje. Zřizovatel uplatňuje při finančním řízení organizace soustavu závazných ukazatelů, které schvaluje rada kraje na příslušný kalendářní rok. Těmito závaznými ukazateli jsou – příspěvek na provoz, limit mzdových prostředků, odvod do rozpočtu zřizovatele (odvod z investičního fondu), rozhodnutí o rozdělení výsledku hospodaření a odpisový plán, na základě kterého organizace provádí účetní odpisy majetku.

Do výnosů (zdrojů) lze zahrnout předpokládané úhrady od klientů, úhrady od pojišťoven, zřizovatelem stanovený příspěvek na provoz, na dofinancování provozních nákladů poskytnutou účelovou dotací od MPSV a další již zmiňované zdroje příjmů.

Nákladovou část rozpočtu tvoří náklady, jako je spotřeba energií, nákup materiálu, odpisy, běžná údržba a drobné opravy, pravidelné revize, kontroly, nájemné, kancelářské potřeby, poštovné, telekomunikační služby, pojištění, stravné zaměstnanců

a jednoznačně nejvyšší položkou rozpočtu jsou mzdové náklady, včetně zákonných odvodů a další.

Do tabulkové části své práce jsem zařadila rozpočet organizace Domov bez zámku vytvořený pro rok 2006 a rok 2010. Při srovnání těchto dvou rozpočtů jsou jasné patrné rozdíly, které spočívají ve zdrojích financování a především jejich výši. Změny ve financování, které přinesl zákon o sociálních službách. V rozpočtu roku 2010 jsou prokazatelně vyšší výnosy od klientů, což představují úhrady za pobyt a stravu a tzv. „příspěvek na péči“, dalším novým zdrojem příjmů jsou výnosy od zdravotních pojišťoven za zdravotní výkony. Obsahem tabulek č. 1 - 6 jsou výnosy a náklady roku 2006, odpisový plán stanovený pro rok 2006 a návrhy čerpání jednotlivých fondů (rezervní, investiční fond, fond odměn a fond FKSP). Tabulky č. 7 – 12 mají stejný obsah pro rok 2010.

4. Tabulková část

4.1 Rozpočet příspěvkové organizace roku 2006

Tabulka č. 1

Ústav sociální péče Jinošov ,
příspěvková organizace

v tis. Kč

Finanční plán 2006	2005	rok 2006			Rozdíl 2005-2006	
		Hlavní	Doplňková	Celkem	Celkem +/-	v %
		činnost	činnost			
Tržby z prodeje služeb /úč. 602/	6 176	5 900	0	5 900	-276	95,5%
Tržby za prodané zboží /úč. 604/	0	0	0	0	0	0,0%
Aktivace dl. hmotného majetku /úč.624/	0	0	0	0	0	0,0%
Ostatní výnosy /sesk. 64/	15	15	0	15	0	100,0%
- zúčtování fondů	0	0	0	0	0	0,0%
Provozní dotace /úč. 691/	10 323	11 286	0	11 286	963	109,3%
- schválená na začátku roku	9 705	10 798	0	10 798	1 093	111,3%
- navýšení během roku	618	488	0	488	-130	79,0%
VÝNOSY CELKEM	16 514	17 201	0	17 201	687	104,2%
Spotřeba materiálu /úč.501/	3 186	3 043	0	3 043	-143	95,5%
- DDH majetek	578	200	0	200	-378	34,6%
Spotřeba energie celkem	947	1 100	0	1 100	153	116,2%
Spotřeba ostat.nesklad.dodávek /úč. 502/	0	0	0	0	0	0,0%
Prodané zboží /úč.504/	0	0	0	0	0	0,0%
Služby /sesk.úč. 51/	980	733	0	733	-247	0,0%
z toho:opravy a udržování /úč. 511/	633	400	0	400	-233	0,0%
ostatní služby /úč. 518/	333	333	0	333	0	100,0%
Osobní náklady /sesk. 52/	10 864	11 785	0	11 785	921	108,5%
- mzdové náklady /521/	7 934	8 602	0	8 602	668	108,4%
v tom platy zaměstnanců	7 923	8 583	0	8 583	660	108,3%
OON	11	19	0	19	8	172,7%
soc.pojištění /524-528/	2 930	3 183	0	3 183	253	108,6%
Daně a poplatky /sesk.úč. 53/	0	0	0	0	0	0,0%
Ostatní náklady /sesk.54/	87	100	0	100	13	114,9%
Odpisy /551/	436	440	0	440	4	100,9%
Prodaný materiál /úč.544/	0	0	0	0	0	0,0%
Daň z příjmů /sesk.úč. 59/	0	0	0	0	0	0,0%
NÁKLADY CELKEM	16 500	16 713	0	16 713	213	101,3%
Hospodářský výsledek	14		0			

Tabulka č. 2**Odpisový plán na rok 2006**

Organizace: Ústav sociální péče Jinošov, příspěvková organizace

						/v tis. Kč/
Odpisová Skupina	Pořizovací cena majetku	Roční odpisová sazba	Oprávký k 1.1.2006	Účetní odpisy na rok 2006	Zůstatková cena k 31.12.2006	Kontrolní vazba
1 ^{x)}	454	15,0	342	46	66	454
2	3 458	8,0	992	270	2 196	3 458
3	1 080	5,0	353	52	675	1 080
4		2,5				0
5	10 732	1,0	3 867	73	6 792	10 732
6 ^{xx) a xxx)}		1,0		72		72
Celkem	15 724	x	5 554	513	9 729	15 796

Tabulka č.3**I.Fond rezervní /úč. 914/**

v tis.Kč

Ukazatel	Skutečnost 2005	Návrh 2006
Počáteční stav k 1.1.	0	83
Tvorba celkem	83	12
z toho:		
- přiděl ze zlepšeného hospodářského výsledku	83	
-		
Čerpání celkem	0	86
z toho:		
- použití zlep.hosp.výsledku k pokrytí možné ztráty	0	
-		
-		
-		
Zůstatek k 31.12.	83	9

Tabulka č. 4

II. Fond investiční /dále jen IF - / v tis. Kč

Ukazatel		Skutečnost 2005	Návrh 2006
Počáteční stav k 1.1.		39	200
Tvorba celkem		436	526
z toho:	A. odpisy z dlouhodobého majetku	436	526
	B. investiční dotace od zřizovatele		
	C. investiční příspěvky ze státních fondů		
	D. výnosy z prodeje hmotného investičního majetku		
	E. dary a příspěvky od jiných subjektů na investice		
	F. povolený převod z rezervního fondu		
Čerpání celkem		275	443
z toho:	G. investiční výdaje, popř. inv.příspěvky na pořízení movitých věcí	275	370
	H. inv.výdaje na tech.zhodnocení		
	I. opravy a údržba nemovitého majetku		
	J. odvod do rozpočtu zřizovatele		73
	K. zmařená investice		
Zůstatek k 31.12.		200	283

Tabulka č. 5

III. Fond odměn v tis.Kč

Ukazatel	Skutečnost 2005	Návrh 2006
Počáteční stav k 1.1.	0	21
Tvorba celkem	21	2
Čerpání celkem	0	0
Zůstatek k 31.12.	21	23

Tabulka č. 6

IV. Fond kulturních a sociálních potřeb v tis.Kč

Ukazatel	Skutečnost 2005	Návrh 2006
Počáteční stav k 1.1.	139	155
Tvorba celkem	171	172
Čerpání celkem	155	206
Zůstatek k 31.12.	155	121

4.2. Rozpočet příspěvkové organizace roku 2010

Tabulka č. 7

Ústav sociální péče,
příspěvková organizace

v tis. Kč

Finanční plán 2010	2009	rok 2010			Rozdíl 2009-2010	
		Hlavní	Doplňková	Celkem	Celkem +/-	v %
		činnost	činnost			
Výnosy z prodeje služeb /úč.602,609/	11 859	11 552	0	11 552	-307	97,4%
- úhrady od obyvatel	5 278	5 301	0	5 301	23	100,4%
- příspěvek na péči	5 191	5 438	0	5 438	247	104,8%
- fakultativní služby	0	5	0	5	5	0,0%
- příjmy od zdravotní pojišťovny	1 213	640	0	640	-573	52,8%
- obědy	176	167	0	167	-9	94,9%
- ostatní tržby	1	1	0	1	0	100,0%
Výnosy z prodaného zboží /úč.604/	0	0	0	0	0	0,0%
Aktivace dl. hmotného majetku /úč.624/	0	0	0	0	0	0,0%
Ostatní výnosy /sesk. 64/	371	544	0	544	173	146,6%
- zúčtování fondů	287	219	0	219	-68	76,3%
Výnosy z nároků na prostředky 67/	8 761	10 269	0	10 269	1 508	117,2%
- KrÚ	1 726	3 238	0	3 238	1 512	187,6%
- MPSV	7 035	7 031	0	7 031	-4	99,9%
- dotace z ÚP	0	0	0	0	0	0,0%
- jiné	0	0	0	0	0	0,0%
VÝNOSY CELKEM	20 991	22 365	0	22 365	1 374	106,5%
Spotřeba materiálu /úč.501/	2 556	2 539	0	2 539	-17	99,3%
- potraviny	1 792	1 503	0	1 503	-289	83,9%
- PHM	67	110	0	110	43	164,2%
- DDH majetek	195	232	0	232	37	119,0%
- všeobecný materiál	491	682	0	682	191	138,9%
- ostatní náklady	11	12	0	12	1	109,1%
Spotřeba energie celkem	983	0	0	0	-983	0,0%
- el.energie	418	371	0	371	-47	88,8%
- plyn	565	604	0	604	39	106,9%
- pevná paliva		0	0	0	0	0,0%
- voda		11	0	11	11	0,0%
Opravy a udržování /úč. 511/	245	211	0	211	-34	86,1%
Cestovné /úč.512/	106	127	0	127	21	119,8%
Náklady na reprezentaci /úč.513/	4	12	0	12	8	300,0%
Ostatní služby /518/	2 266	3 147	0	3 147	881	138,9%
- služby spojů	106	148	0	148	42	139,6%
- nájemné	1 794	2 156	0	2 156	362	120,2%
- ostatní služby	363	843	0	843	480	232,2%
Osobní náklady /sesk. 52/	14 045	14 797	0	14 797	752	105,4%
- mzdové náklady /521/	10 471	11 018	0	11 018	547	105,2%
v tom platy zaměstnanců	10 403	10 325	0	10 325	-78	99,3%
OON	68	693	0	693	625	1019,1%
soc.pojištění /524-528/	3 574	3 779	0	3 779	205	105,7%

Jiné daně a popl. /538/	2	1	0	1	-1	50,0%
Ostatní náklady /sesk.54/	105	86	0	86	-19	81,9%
- smluvní pokuty		0	0	0	0	0,0%
Odpisy /551/	520	400	0	400	-120	76,9%
Prodaný materiál /úč.544/		0	0	0	0	0,0%
Bankovní poplatky /úč.569/		27	0	27	27	0,0%
NÁKLADY CELKEM	20 832	22 333	0	22 333	1 501	107,2%
Hospodářský výsledek	159	32	0			

Tabulka č. 8

Odpisový plán na rok 2010

Organizace: Ústav sociální péče Jinošov, příspěvková organizace

						/v tis. Kč/
Odpisová skupina	Pořizovací cena majetku	Roční odpisová sazba	Oprávký k 1.1.2010	Účetní odpisy na rok 2010	Zůstatková cena k 31.12.2010	Kontrolní vazba
1 ^{x)}	664	15,0	355	52	257	664
2	3 729	8,0	1 873	258	1 598	3 729
3	1 080	5,0	561	52	467	1 080
4		2,5				0
5	20 221	1,0	4 449	198	15 574	20 221
6 ^{xx) a xxx)}		1,0				0
Celkem	25 694	x	7 238	560	17 896	25 694

Tabulka č. 9

I. Fond rezervní /úč. 413/

Ukazatel	Skutečnost 2009	Návrh 2010
Počáteční stav k 1.1.	90	0
Tvorba celkem	175	219
z toho:		
- přiděl ze zlepšeného výsledku hospodaření	82	159
- Dary	93	60
Čerpání celkem	265	60
z toho:		
- použití zlepšeného výsledku hospodaření	0	159
- Dary	172	60
-	0	
-	93	
Zůstatek k 31.12.	0	0

Tabulka č. 10

II. Fond investiční /dále jen IF - /

Ukazatel		Skutečnost 2009	Návrh 2010
Počáteční stav k 1.1.		888	699
Tvorba celkem		520	560
z toho:	A. odpisy z dlouhodobého majetku	520	560
	B. investiční dotace od zřizovatele		
	C. investiční příspěvky ze státních fondů		
	D. výnosy z prodeje hmotného investičního majetku		
	E. dary a příspěvky od jiných subjektů na investice		
	F. povolený převod z rezervního fondu		
Čerpání celkem		709	848
z toho:	G. investiční výdaje, popř. inv.příspěvky na pořízení movitých věcí	298	650
	H. investiční výdaje na technické zhodnocení nemovitého majetku		
	I. opravy a údržba nemovitého majetku		
	J. odvod do rozpočtu zřizovatele	411	198
	K. zmařená investice		
Zůstatek k 31.12.		699	411

Tabulka č. 11

III. Fond odměn

Ukazatel	Skutečnost 2009	Návrh 2010
Počáteční stav k 1.1.	23	1
Tvorba celkem	0	0
Čerpání celkem	22	1
Zůstatek k 31.12.	1	0

Tabulka č. 12

IV. Fond kulturních a sociálních potřeb

Ukazatel	Skutečnost 2009	Návrh 2010
Počáteční stav k 1.1.	121	60
Tvorba celkem	208	208
Čerpání celkem	269	231
Zůstatek k 31.12.	60	37

Závěr

Územně samosprávné celky, kraje a obce mohou k plnění úkolů v samostatné působnosti zakládat a zřizovat organizační složky jako zařízení bez právní subjektivity, příspěvkové organizace, obchodní společnosti, obecně prospěšné společnosti, školské právnické osoby, veřejné výzkumné instituce a veřejná ústavní zdravotnická zařízení. Kromě toho se územní samosprávné celky mohou spolu s jinými osobami stát účastníky (společníky) na činnostech jiných osob, zejména obchodních společností nebo obecně prospěšných společností, na jejichž činnosti se podílí svým majetkem včetně peněžních prostředků.

Ve své bakalářské práci jsem se dále zabývala pouze příspěvkovými organizacemi zřizovanými kraji. Jelikož je problematika těchto organizací velmi rozsáhlá, zaměřila jsem se na jejich financování. Konkrétně na vícezdrojové financování příspěvkových organizací poskytující sociálních služby ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen „zákon o sociálních službách“). Tento zákon sebou přinesl celou řadu podstatných změn, jak ve způsobu poskytování sociálních služeb, tak i řadu změn týkajících se financování poskytovaných sociálních služeb. Toto téma je stále velmi aktuální a diskutované, především v souvislosti se současnou reformou veřejných financí, která má přinést celou řadu úsporných opatření.

Úvodní část své práce jsem věnovala obecné charakteristice příspěvkových organizací, jako jsou jejich povinnosti. Pokud se kraj rozhodne zřídit příspěvkovou organizaci, je jeho povinností vydat zřizovací listinu této právnické osoby. Jedná se o stěžejní dokument, obsahující úplný název zřizovatele, název a sídlo příspěvkové organizace, identifikační číslo, vymezení hlavního účelu, označení statutárního orgánu a okruhy doplňkové činnosti. Do pravomoci zřizovatele patří i rozhodnutí o případném sloučení nebo zrušení příspěvkové organizace a také to jakým způsobem bude organizace hospodařit a s jakým majetkem. Totiž jediná úprava, která se stále vyvíjí a která řeší oblast majetku územních samosprávných celků a jejich příspěvkových organizací, a to bohužel ne zcela uspokojivě je uvedena v § 27 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Rozsáhlá část je pak soustředěna na oblast sociální péče, a to popis, dřívější

právní úprava a především koncepční změny, které přinesl zákon o sociálních služeb. Jedná se o příspěvek na péči, zcela novou dávku, jejíž zavedení do systému sociálních služeb se ukazuje jako krok správným směrem. Byla vytvořena nová kategorizace sociálních služeb, jsou děleny na služby sociální péče a služby sociální prevence a sociální poradenství. Do vztahu mezi poskytovatelem a příjemcem sociálních služeb byl zaveden smluvní princip. Zájemce o sociální službu a její poskytovatel jsou podle zákona povinni uzavřít smlouvu. Sociální služby lze poskytovat pouze na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, jež vzniká rozhodnutím o registraci, vydaným příslušným krajským úřadem. Bez ní není možné sociální služby provozovat. Zákon představuje jistě nesporný pokrok. Posiluje úlohu klienta jako objednatele služby. Zvyšuje nároky na poskytovatele, vytváří stejné podmínky pro činnosti, jak státních tak i nestátních organizací a vytváří podmínky pro kontrolu kvality.

Hlavní a stěžejní část mé práce tvoří vícezdrojové financování. Systém financování sociální péče do konce roku 2006 byl velmi roztržštěný, některé zdroje plynuly obcím a krajům, jiné zdroje plynuly přímo poskytovatelům sociálních služeb a systém se stával stále více neúnosným. Zákon o sociálních službách mimo jiné přináší i zásadní změny ve způsobu a zdrojích financování sociálních služeb. Proměna této struktury zdrojů příjmů je patrná z praktického srovnání rozpočtů, která je uvedena v tabulkové části mé bakalářské práce. Jedná se o rozpočet příspěvkové organizace Domov bez zámku, zřízené krajem Vysočina, poskytující dvě sociální služby, domov pro osoby se zdravotním postižením a chráněné bydlení.

Jedním se záměrů zákona bylo financovat služby sociální péče především ze zdrojů klientů (včetně státních dávek), ve výši, která pokryje běžné provozní náklady poskytovatelů. Financování ze státního rozpočtu mělo být jen doplňkové a mělo zabezpečovat kvalitní rozvoj služeb nebo upravovat specifické rozdíly dané regionem nebo cílovou skupinou. Ve své práci jsem si položila otázku, zda byl tento záměr skutečně naplněn, zda jsou poskytovatelé sociálních služeb na dotaci ze státního rozpočtu nezávislí a zda její výše má sestupnou tendenci. Majoritním zdrojem příjmů v sociálních službách jsou skutečně úhrady klientů, to názorně ukazuje i přiložený graf „Základní zdroje financování služeb sociální péče“. Také však ukazuje, že podíl finančních prostředků ze státního rozpočtu není zanedbatelný a objem žádostí se naopak každým rokem zvyšuje. Ovšem dotace na sociální služby nejsou státem, ani

kraji zaručeny. Závisí na rozhodování odpovědných úředníků a na tom, kolik prostředků bude stát celkově do systému sociálních služeb uvolňovat.

Přijetí zákona o sociálních službách je vítaným krokem, jak pro odbornou, tak i laickou veřejnost. V mnohém se stal opravdovým přínosem, především v kvalitě a individuálním přístupu ke klientům. Ovšem v případě nového systému financování, který měl přinést nezávislost poskytovatelů na účelových dotacích ze státního rozpočtu a tím pokrytí provozních nákladů ze zdrojů klientů nebyl zcela naplněn. Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje změny v systému poskytování sociálních služeb i jeho financování, a to v letech 2012 – 2013. Budeme tedy bedlivě sledovat, jak zásadní budou plánované změny a zda povedou k původním záměrům zákona o sociálních službách.

Resumé

Kraje, jako vyšší územně samosprávné celky, k plnění své samostatné působnosti zřizují příspěvkové organizace, samostatné právnické osoby, jejichž prostřednictvím zabezpečují plnění svých povinností vůči společnosti. Tyto organizace působí zejména v oblasti sociální péče, vědy a výzkumu, školství, zdravotnictví, kultury a dalších oblastech. Pokud se kraj rozhodne zřídit příspěvkovou organizaci, je jeho povinností vydat zřizovací listinu této právnické osoby, jedná se o stěžejní dokument, obsahující úplný název zřizovatele, název a sídlo příspěvkové organizace, identifikační číslo, vymezení hlavního účelu, označení statutárního orgánu a okruhy doplňkové činnosti. Do pravomoci zřizovatele patří i rozhodnutí o případném sloučení nebo zrušení příspěvkové organizace a také to, jakým způsobem bude organizace hospodařit a s jakým majetkem.

Bakalářská práce je rozpracována do ucelených kapitol. První kapitola pojednává podrobně o problematice příspěvkových organizací. Druhá kapitola je věnována oblasti sociální péče, její dřívější právní úpravě do roku 2006 a především koncepčním změnám, které přinesl Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Mezi hlavní změny patří příspěvek na péči, který je zcela novou sociální dávkou, dále vytvoření nové kategorizace sociálních služeb, zřízení kontrolní instituce, jež tvoří systém inspekce sociálních služeb. Také zavedení smluvního principu, rozhodnutí o registraci, oprávnění k poskytování sociálních služeb, bez něhož není možné sociální služby provozovat.

Nosným tématem práce je vícezdrojové financování příspěvkových organizací v sociálních službách. Jak uvádím ve třetí kapitole, systém financování sociální péče do konce roku 2006 byl velmi roztržštěný, některé zdroje plynuly obcím a krajům, jiné zdroje plynuly přímo poskytovatelům sociálních služeb. Zákon o sociálních službách přináší zásadní změny tohoto systému. Jeho proměna je patrná při srovnání rozpočtů konkrétní příspěvkové organizace pro rok 2006 a 2010. Porovnání určených let v tabulkové části ukázalo změny ve struktuře zdrojů příjmů a především zřetelný nárůst úhrad od klientů, které se tak staly největším příjmem. Nezanedbatelným zdrojem příjmů jsou však stále státní dotace určené na dofinancování sociálních služeb, bez nichž by poskytovatelé sociálních služeb nedokázali kvalitně poskytovat svoje služby.

Anotace

Práce se zabývá problematikou financování příspěvkových organizací v sociálních službách, které zřizují kraje, podle právní úpravy platné do konce roku 2006 a po roce 2007, s účinností nového zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Poukazuje na systémové změny nového zákona v oblasti poskytování sociálních služeb a ve struktuře a zdrojích financování. Cílem práce je ukázat, že nedošlo k naplnění všech záměrů dlouho připravovaného a očekávaného zákona o sociálních službách.

Klíčová slova

Příspěvková organizace, financování příspěvkových organizací, zřizovatel, kraj, zřizovací listina, sociální služby, zákon o sociálních službách, zdroje financování, majetek, rozpočet příspěvkové organizace, hospodaření příspěvkových organizací.

Annotation

The thesis deals with financing of contributory organizations which were established by the county in the social services area. The legislation concerned was in force till the end 2006 and after 2007 there was the new Act on Social Services, No. 108/2006 Coll. It refers to systematic changes in the new law in the area of social services provision as well as to the structure and sources of funding. The aim of the thesis is to show that not all the objectives of the long awaited law on social services were fulfilled.

Keywords

Contributory organization, funding governmental organizations, founder, county, foundation deed, social services, law on social services, sources of finance, property, budget, budgetary organizations, management of governmental organizations.

Seznam použité literatury

Právní předpisy:

Zákon č. 48/1997, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajská zařízení) ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 134/1998, kterou se vydává seznam zdravotnických výkonů s bodovými hodnotami, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhlášky MV č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Odborná literatura:

DOMBROVSKÁ, S. *Financování příspěvkových organizací krajů*. Brno, Masarykova univerzita, 2007.

HANUŠ, P., KOLÁŘOVÁ, I. *Sociální služby v novém*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007, ISBN 978-80-86991-30-6.

KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*. 3. vyd. Olomouc: Anag, 2009, ISBN 978-80-7263-559-7.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V., et al. *Člověk-prostředí-výchova*. 1.vyd.Brno: Paido, 2001, ISBN 80-7315-004-2

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-310-9.

MICHALÍK, J. *Smluvní vztahy v sociálních službách*. Praha: NRZP, 2008, ISBN 80-903658-17.

MOTYČKOVÁ, Z., BORLOVÁ, I. *Příspěvkové organizace 2008*. Praha: ASPI, 2008, ISBN 978-80-7357-332-4.

PODHORSKÝ, J., SVOBODOVÁ, J., *Účetnictví příspěvkových organizací*. 2. vyd. Olomouc: Anag, 2003, ISBN 80-7263-151-9.

PŘINOSILOVÁ, D., ŠTÉPÁNKOVÁ, L. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2008.

RŮŽIČKOVÁ, R. *Neziskové organizace*. 10. vyd. Olomouc: Anag, 2009, ISBN 978-80-7263-538-2.

SVOBODOVÁ, J. a kol. *Účtová osnova, české účetní standardy*. Olomouc: Anag, 2010, ISBN 978-80-7263-594-8.

VAVŘIČKOVÁ, L. *Financování územní samosprávy*. Brno: Masarykova univerzita, 2008.

Odborné publikace

Ministerstvo práce a sociálních věcí, *Stručný průvodce zákonem o sociálních službách*. Praha: MPSV, 2006.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, *Metodika MPSV ČR pro poskytování dotací ze státního rozpočtu poskytovatelům sociálních služeb v oblasti podpory poskytování sociálních služeb*. Praha: MPSV, 2010.

Jiné zdroje

Kraj Vysočina, *Zásady Zastupitelstva kraje Vysočina o vymezení majetkových práv a povinností příspěvkových organizací zřizovaných krajem Vysočina*. Jihlava: kraj Vysočina, 2009.

Kraj Vysočina, *Pravidla Zastupitelstva kraje Vysočina o vymezení majetkových práv a povinností příspěvkových organizací zřizovaných krajem Vysočina*. Jihlava: kraj Vysočina, 2003.

Kraj Vysočina, *Pravidla Rady kraje Vysočina pro sestavování a schvalování odpisových plánů pro účetní odpisování dlouhodobého majetku*. Jihlava: kraj Vysočina, 2008.

Ústav sociální péče Jinošov, *Vnitřní směrnice a řády příspěvkové organizace Ústav sociální péče Jinošov*. Jinošov, 2010.

Elektronické zdroje

www.mpsv.cz

www.epravo.cz

www.apsscr.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1 Souhrnný list žádosti poskytovatele o dotaci ze státního rozpočtu pro rok 2010, pro dvě sociální služby (domov pro osoby se zdravotním postižením a chráněné bydlení) - organizace Ústav sociální péče Jinošov.

Žádost poskytovatele sociálních služeb o dotaci ze státního rozpočtu pro rok 2010 č. A2010/1

1. Identifikační údaje o poskytovateli sociálních služeb

- 1.1 Název poskytovatele: Ústav sociální péče Jinošov, příspěvková organizace
 1.2 Adresa: Jinošov 1
 675 71 Náměšť nad Oslavou
- 1.3 Právní forma: Příspěvková organizace
 1.4 IČ: 71184601 1.5 Plátce DPH: Ne
 1.6 Kontaktní osoba: Bc. Alena Brožková
 1.7 Kontakty: 568619453
 1.8 Číslo účtu: 19-4614200267/0100
 Komerční banka, a.s.
- 1.9 Statutární zástupce: Bc. Alena Brožková, ředitelka

2. Souhrn požadavků o dotaci ze státního rozpočtu pro rok 2010

2.1 Počet poskytovaných služeb

Program A: 2 Program B: 0 Celkem: 2

2.2 Seznam služeb, na které je požadovaná dotace

Č. reg.	Název služby	Druh služby	Program podpory	Požadavek na dotaci (Kč)
3177019	Ústav sociální péče Jinošov, příspěvková organizace	domovy pro osoby se zdravotním postižením	A	4 971 500
		z toho:	Vysočina	4 971 500
4735591	Ústav sociální péče Jinošov, příspěvková organizace	chráněné bydlení	A	2 060 637
		z toho:	Vysočina	2 060 637
Celkem				7 032 137
			Prog. podp. A	7 032 137
			Prog. podp. B	0